

THƯ VIỆN QUỐC GIA ÚC

Lịch sử của Thư viện Quốc gia Úc bắt đầu ngay từ khi Liên bang Úc hình thành vào năm 1901. Đây là thời kỳ Thư viện Quốc hội của khối thịnh vượng chung phục vụ cho cả Quốc hội liên bang và quốc gia. Vào năm 1927, Thư viện được chuyển từ Melbourne đến Thủ đô Canberra do Quốc hội chuyển đến đây.

Luật do Quốc hội ban hành năm 1960 đã chính thức tách Thư viện Quốc gia ra khỏi Thư viện Quốc hội. Thư viện Quốc gia Úc được xây dựng bên bờ Hồ Burley Griffin, Canberra vào tháng 8 năm 1968.

1. Tổng quan về nguồn tài liệu

Theo Luật Thư viện quốc gia, Thư viện Quốc gia Úc có trách nhiệm duy trì và phát triển nguồn tài liệu tổng hợp bao gồm tư liệu liên quan đến nước Úc và con người Úc. Bộ sưu tập này phát triển thành nguồn tư liệu quan trọng nhất của Úc, lưu trữ những thông tin về di sản văn hoá của đất nước này, với đủ mọi thể loại từ tư liệu in như sách, truyện dài kỳ, bản đồ, nhạc, bộ sưu tập ngắn ngày đến nguồn tư liệu trực tuyến và cả nguồn tư liệu không xuất bản như bản thảo viết tay, tranh ảnh,.... Tổng cộng Thư viện có hơn 5 triệu nguồn tư liệu. Con số này là minh chứng cho sự đồ sộ của bộ sưu tập và sự phát triển của nó.

Nguồn tài liệu về Úc

Ngay từ khi mới thành lập, với tư cách là Thư viện Quốc hội của khối thịnh vượng chung vào năm 1901, nguồn tư liệu của Thư viện Úc ngày càng phát triển và trở thành nguồn tư liệu di sản văn hoá quan trọng nhất của quốc gia này.

Bản sao của tất cả tài liệu xuất bản tại Úc đều do Thư viện nắm giữ theo điều khoản lưu trữ hợp pháp. Nó bao gồm: sách, tạp chí, bản đồ, nhạc in,... các tư liệu không xuất bản, như: bản thảo viết tay, tranh ảnh và lịch sử truyền miệng.

Nguồn tư liệu còn bao gồm những kỷ vật quý hiếm như nhật ký của thuyền trưởng Cook (được số hoá và ghi vào CD-ROM) và bộ sưu tập bản đồ, lịch sử truyền miệng và văn học dân gian lớn nhất của Úc. Thư viện còn là nơi lưu giữ hơn 40.000 tác phẩm nghệ thuật gốc và hơn 500.000 bức ảnh về sự phát triển lịch sử, văn hoá, xã hội của Úc.

Sách

Thư viện cất giữ hơn 2,7 triệu sách kể cả sách dạng vi phim. Người đọc có thể mượn sách qua danh mục tra cứu hoặc qua dịch vụ mượn liên thư viện và đọc tại nhiều phòng đọc khác nhau của Thư viện.

Sách liên quan đến Úc

Lịch sử in ấn của Oxtraylia bắt đầu chưa lâu, chỉ mới hơn 200 năm trước khi người da trắng bắt đầu định cư ở đất nước này. Thư viện Quốc gia Úc sở hữu nguồn tư liệu in về Úc lớn nhất thế giới. Chính sách phát triển tư liệu đã góp phần hình thành nguồn tư liệu này.

Tính đa dạng và kho tàng tư liệu của cộng đồng xuất bản Úc đã minh chứng cho quan điểm tích cực của xã hội nước này đối với những hoạt động, khó khăn, thành tựu, mâu thuẫn, tranh luận, khát vọng và đam mê của mình. Người ta gửi số sách hiện được xuất bản cùng với báo và tạp chí tới Thư viện theo điều khoản lưu trữ hợp pháp của điều luật về bản quyền năm 1968. Mỗi năm Thư viện đón nhận hàng chục nghìn tên sách. Ví dụ như năm 1994 là hơn 10.800 tên sách và 1.000 tên tạp chí. Bên cạnh đó, Thư viện còn mua những tư liệu về Úc của nhà xuất bản nước ngoài và các tác phẩm có liên quan đến con người và đất nước Úc.

Sách liên quan đến các nước khác

Bộ sưu tập này chú trọng đến các vấn đề, như: kinh tế học, pháp luật, chính trị và nhà nước. Thư viện Quốc gia Úc còn là nơi cất giữ tài liệu của các tổ chức quốc tế, chính phủ quốc tế và tổ chức liên chính phủ quốc tế. Bộ sưu tập chuyên khảo gồm các tài liệu chủ yếu bằng tiếng Anh và cũng không ít tài liệu bằng các thứ tiếng khác.

Báo và sách định kỳ

Báo hay tạp chí do tất cả các cơ quan đoàn thể của xã hội Úc xuất bản, như: các công ty của thổ dân Úc, công ty đa văn hoá và sắc tộc, công ty học thuật, câu lạc bộ và tổ chức xã hội, các phòng ban của Chính phủ cũng như các hiệp hội chuyên ngành. Thư viện sở hữu hơn 175.000 tên tạp chí. Trong số đó có 44.000 tạp chí hiện hành.

Nguồn tư liệu về vũ đạo

Thư viện Quốc gia Úc sở hữu nguồn tư liệu về vũ đạo độc nhất vô nhị với nhiều kiểu vũ đạo khác nhau. Người ta phát triển bộ sưu tập này nhằm lưu giữ tư liệu về vũ đạo và tạo điều kiện cho người đọc tiếp cận với các tư liệu này.

Nguồn tư liệu điện tử

Nguồn tư liệu điện tử trực tuyến cũng là một phần thuộc di sản tư liệu của Thư viện Quốc gia Úc. Thư viện này phối hợp với thư viện bang và các đơn vị lưu trữ khác nhằm phát triển nguồn tư liệu điện tử quốc gia. Bộ sưu tập tư liệu điện tử này phản ánh sự đồ sộ của tư liệu kỹ thuật số tại Úc cũng như sự đa dạng của đời sống văn hoá, tri thức và sáng tạo của người dân Úc. Do tư liệu trực tuyến rất nhiều đồng thời chi phí bảo quản và duy trì chúng lâu dài rất cao nên cần thiết phải có sự phối hợp của nhiều đơn vị.

Bộ sưu tập các tài liệu vòng đời ngắn

Bộ sưu tập này gồm những tư liệu liên quan đến đời sống của người dân Úc, phong tục tập quán, văn hoá, sự kiện quốc gia và các vấn đề dân tộc khác. Tài liệu thuộc bộ sưu tập này bao gồm các ấn bản dưới 5 trang, sách mỏng, tờ rơi, truyền đơn, thiệp, thư rác,... Ngoài ra, còn có sự góp mặt của danh mục buôn bán lẻ và chương trình nhà hát. Các yếu tố về nội dung thông tin, hình ảnh, thiết kế, vẽ chân dung đều là những tiêu chí để chọn tư liệu đưa vào bộ sưu tập này.

Bản thảo viết tay

Bộ sưu tập bản thảo viết tay gồm 3 phần:

- Tư liệu đơn và các nhóm tư liệu có giá trị nghiên cứu và trưng bày. Ví dụ: Nhật ký thuyền trưởng Cook, sổ tay do William Bligh cất giữ sau cuộc chiến của thuyền Bounty, bản thảo viết tay của tiểu thuyết người tù Ralph Rashleigh và bản nháp của cuốn tiểu thuyết “Những ký ức về một sự kiện” của Patrick White.

- Tư liệu lưu trữ của các cá nhân hay những gia đình có thể lực và ảnh hưởng với đất nước. Những con người này tự tạo bộ sưu tập cho mình bằng cách lưu lại những tư liệu liên quan đến hoạt động hàng ngày của mình trong một khoảng thời gian dài. Ví dụ: bộ sưu tập của chính trị gia Alfred Deakin, quân nhân John Monash, họa sỹ Hans Heysen và nhà văn Henry Handel Richardson.

- Nguồn tư liệu về các tổ chức phi chính phủ, đặc biệt là những tổ chức có chức năng, qui mô hoạt động và ảnh hưởng lớn. Ví dụ: tư liệu về Thư ký Liên bang của Công Đảng Úc, Liên minh dịch vụ hoàn lại, Hội đồng nhà thờ Úc và Học viện quan hệ quốc tế Úc.

Mặc dù nghĩa đen của từ bản thảo viết tay là những bản thảo được viết bằng tay, bộ sưu tập bản thảo viết tay của Thư viện, ngoài những tư liệu viết tay chưa được xuất bản, đôi khi còn có cả tập san và tư liệu đã xuất bản. Nguồn tư liệu khá phong phú bao gồm nhiều thể loại, như: thư từ, nhật ký, sổ tay, bài phát biểu, bài giảng, nháp, sách, bài báo, tài liệu nghiên cứu hay tham khảo, ảnh, bản vẽ, lịch, báo cáo tài chính, bản đồ và đồ án.

Thư viện sưu tập bản thảo viết tay từ năm 1901 và hiện nay nó sở hữu hai bộ sưu tập bản thảo viết tay lớn nhất Úc, chiếm đến 12,5 km² diện tích chứa. Hiện có khoảng 1.700 bộ sưu tập lớn và 1,8 triệu đồ vật khác.

Bản đồ

Hơn 100.000 bản đồ từ năm 1900 của Úc đã làm nên một kho tàng bản đồ địa hình tổng hợp. Ngoài những bản đồ địa hình chuẩn cỡ lớn, trung bình và nhỏ (đo bằng mét hoặc các đơn vị đo lường quốc gia), Thư viện còn lưu giữ một lượng lớn bản đồ về đất đai, địa chất và dân số. Bản đồ địa hạt, bản đồ khu xứ đạo, bản đồ bầu cử và bản đồ mật độ dân cư đều là thể mạnh của bộ sưu tập này.

Âm nhạc

Thư viện Quốc gia Úc sở hữu nguồn tư liệu âm nhạc lớn nhất đất nước này. Thể mạnh của bộ sưu tập là tư liệu về âm nhạc Úc trong quá khứ và hiện tại bao gồm nhạc in, bản nhạc hoà âm cho dàn nhạc đã hoặc chưa xuất bản, bản ghi âm của nhạc đồng quê và nhạc nhảy dân gian của Úc. Các tư liệu này góp phần hình thành nguồn tư liệu về văn hoá Úc, gồm:

- Nhạc (bản nhạc soạn cho dàn nhạc đã và chưa xuất bản, bản thu âm);
- Nguồn tài liệu về âm nhạc, đời sống âm nhạc (sách, tạp chí, tư liệu điện tử, các chương trình, hình ảnh, lịch sử truyền miệng, tranh ảnh, tài liệu của các nhạc sĩ và tổ chức âm nhạc).

Báo chí

Bộ sưu tập báo chí của Thư viện bao gồm hơn 8.000 ấn bản mặc dù một số trong đó không còn được xuất bản nữa. Hiện tại, có hơn 400 ấn bản của Úc và hơn 250 ấn bản của nước ngoài.

Thư viện sưu tập và bảo quản các loại báo sau: báo hàng ngày của Thủ đô Canberra, báo của các thành phố lớn và của các thị trấn khác, báo do các tộc người khác nhau hay do các tổ chức chính trị xuất bản, báo đề cập đến các sở thích đặc biệt.

Thư viện có một bộ sưu tập báo tiếng Anh với các tiêu đề bằng tiếng nước ngoài. Độc giả có thể tiếp cận với nhiều báo nước ngoài tại Thư viện Quốc gia Úc. Ngoài ra, Thư viện còn có nhiều bộ sưu tập liên quan đến

những thời kỳ nhất định như: Những tờ báo Hoa Kỳ thời kỳ đầu; Những tờ báo của Anh thời kỳ đầu; Ailen: Chính trị và xã hội qua báo chí, 1760-1922,... Tất cả các tư liệu trên đều được lưu giữ dưới dạng vi phim.

Vi phim

Bộ sưu tập này bao gồm các tư liệu tái bản. Ví dụ như bản lưu của cơ quan lưu trữ công cộng ở Luân Đôn do Dự án sao chép liên doanh Úc sản xuất (AJCP), bản vi phim do Cục bản thảo viết tay Thái Bình Dương sản xuất, sách đã xuất bản, sách mỏng, tạp chí, báo, báo cáo nghiên cứu xuất bản lần đầu tiên bằng vi phim (báo cáo ERIC). Điểm mạnh của bộ sưu tập chính là tư liệu của các nhà xuất bản Mỹ và các nhà xuất bản Anh trước thế kỷ 19, tư liệu về Indonesia và tư liệu về công cuộc khai phá và định cư ở châu Á-Thái Bình Dương.

Lịch sử truyền miệng

Thực hiện trách nhiệm với di sản dân tộc, Thư viện Quốc gia Úc tổ chức thực hiện, thu thập và bảo quản các cuộc phỏng vấn đã ghi âm cũng như nhiều dạng khác của lịch sử truyền miệng dùng để phục vụ nghiên cứu, xuất bản và trưng bày phục vụ cộng đồng nghiên cứu Úc.

Bộ sưu tập lịch sử truyền miệng có từ nửa cuối thập niên 50 nhằm bổ sung cho nguồn tư liệu bản thảo viết tay. Bộ sưu tập này ghi lại các cuộc phỏng vấn với những người Úc nổi tiếng. Thư viện cũng thu lượm một lượng lớn băng nhạc đồng quê sau thời kỳ phục hưng văn hoá dân gian ở Úc. Trong những năm gần đây, người ta bổ sung thêm khá nhiều cuộc phỏng vấn trong lĩnh vực xã hội nhằm tạo ra một bộ sưu tập quốc gia khoảng 58.000 tư liệu lịch sử truyền miệng và tư liệu dân gian.

Nghệ thuật biểu diễn

Thư viện sở hữu một bộ sưu tập lớn và ngày càng phong phú gồm các tư liệu về lịch sử nghệ thuật biểu diễn Úc. Bộ sưu tập có tương đối nhiều tư liệu về sự nghiệp của những người khơi mào nghệ thuật biểu diễn, từ ngôi sao sân khấu đồng thời là nhà kinh doanh J.C Williamson đến những ngôi

sao quê nhà như Robert Helpmann và Barry Humphries. Bộ sưu tập còn bao gồm cả những nghệ sỹ gốc Úc có sự nghiệp thành công rực rỡ ở nước ngoài và những người trở về quê hương rút lui khỏi hào quang của giới nghệ sỹ.

Tranh ảnh

Theo Luật Thư viện quốc gia năm 1960, một trong những chức năng của Thư viện Quốc gia Úc là duy trì và phát triển bộ sưu tập tư liệu quốc gia liên quan đến con người Úc đồng thời giúp người đọc cũng như các cơ quan có nhu cầu tiếp cận với tư liệu.

Tư liệu của Thư viện bao gồm cả tranh và ảnh với các loại, như: tranh vẽ, bản thiết kế, bản in, ảnh đều là một phần của nguồn tư liệu về lịch sử, công nghệ, quan hệ con người, lịch sử tự nhiên và mọi mặt của đời sống con người.

Ngay từ những ngày đầu khi Thư viện Quốc gia Úc còn là Thư viện Quốc hội thuộc Khối thịnh vượng chung, việc sưu tập tư liệu trong lĩnh vực này đã được coi trọng. Từ những năm 1900, Thư viện đã bổ sung cho bộ sưu tập tranh ảnh của mình khá nhiều tư liệu.

Các tác phẩm nghệ thuật và tranh ảnh được thu thập chủ yếu để cung cấp thông tin và thực hiện chức năng lịch sử của chúng.

Phan Quế Anh *Lược dịch*

Nguồn: <http://www.nla.gov.au>